

Ljubljana, 10. september 2019

POGLED NA IZOBRAŽEVANJE 2019

EDUCATION AT A GLANCE 2019

POUDARKI O SLOVENIJI

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je 10. septembra 2019 uradno objavila mednarodni zbornik kazalnikov v izobraževanju, ki daje najobširnejši pregled izbranih mednarodno primerljivih podatkov o stanju in učinkih izobraževanja v 36 državah članicah OECD in partnerskih državah. Poudarki, preglednice in grafični prikazi s celotno publikacijo so dostopni na spletni strani OECD: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

V nadaljevanju vam predstavljamo nekatere poudarke **o Sloveniji**.

Izdatki za izobraževanje v deležu BDP nespremenjeni

Slovenija je iz javnih kot iz zasebnih virov skupaj za delovanje izobraževalnih ustanov (brez vrtcev), vključno z raziskovanjem, v letu 2016 namenila enak delež kot v letu prej, kar je 4,3 % BDP. Države OECD so v povprečju namenile 5 % BDP, države EU23 pa 4,5 % BDP (Tabela C2.1).

Od leta 2010, ko je bil v Sloveniji delež porabe za izobraževalne ustanove 5,9 % BDP (EAG 2013), do 2016 se je v Sloveniji delež zmanjšal za 16,2 odstotkov. Padec v BDP je bil v tem obdobju večji kot v državah OECD in EU23, kjer se je delež v BDP sicer tudi znižal, a v povprečju za 8 v OECD in 11 odstotkov v EU23. V tem času se je BDP povečal – v Sloveniji za 5,1 odstotkov, v OECD za 14,8 in v EU23 za 11,3 odstotkov (Tabela C2.3.).

Za vrtce namenimo več kot v EU23 in OECD

V Sloveniji smo v letu 2016 za delovanje vrtcev namenili 1,1 % BDP, medtem ko je ta delež v OECD znašal 0,8 % in v EU23 0,9 %. V primerjavi z letom 2012 se je v Sloveniji in EU23 delež znižal za 0,2 oziroma 0,1 odstotnih točk, v državah OECD pa je delež ostal nespremenjen (Tabela B2.4).

Skupna poraba za predšolsko vzgojo in formalno stopenjsko izobraževanje od primarne do vključno terciarne ravni je v letu 2016 po podatkih EAG znašala 5,3 % BDP, kar je manj kot v povprečju EU23 (5,4 %) in OECD (5,8 %).

V predšolsko vzgojo in varstvo je bilo v Sloveniji leta 2017 vključenih 74 % dvoletnikov, kar je več od povprečja v državah OECD in EU23, kjer je vključenih 62 % njihovih vrstnikov. V Sloveniji zasebne vrtce obiskuje 5 % predšolskih otrok, kar je manj kot povprečno v državah OECD (34 %) in EU23 (26 %).

Visoka vključenost v izobraževanje, predvsem pri mladih in visoko izobraženih

Leta 2018 je bilo med 18 do 24-letniki v Sloveniji 67 % takih, ki so bili vključeni v izobraževanje, 23 % je bilo zaposlenih, 9,5 % pa jih ni bilo niti zaposlenih niti v izobraževanju (NEET). Delež mladih v tej starosti, ki so bili vključeni v izobraževanje, je nad povprečjem OECD (53 %) in EU23 (57 %), delež tistih, ki niso bili niti zaposleni niti se niso izobraževali, pa je bil pod povprečjem OECD (14,3 %) in EU23 (13,4 %) (Tabela A2.1).

Pri vključenosti odraslih v formalno in neformalno izobraževanje v letu 2016 je Slovenija s 46-odstotno udeležbo en odstotek pod povprečjem držav OECD, ki so sodelovale v anketi o izobraževanju odraslih (*Adult Education Survey*). Razlika med Slovenijo in drugimi državami se kaže pri vključenosti glede na raven dosežene izobrazbe. V Sloveniji se je 15 % odraslih, ki nimajo končane srednje šole, udeležilo formalnega ali neformalnega izobraževanja, v primerjavi s povprečjem drugih držav, kjer je ta delež 26 %. Pri terciarno izobraženih v Sloveniji je ta udeležba znašala 71 %, kar je nad povprečjem držav, udeleženih v anketi o izobraževanju odraslih (66 %) (Tabela A7.1).

Privlačno poklicno izobraževanje

V Sloveniji je med tistimi (mladimi in odraslimi), ki so v letu 2017 prvič zaključili srednješolsko izobraževanje, 67 % takih, ki so zaključili strokovni ali poklicni program, kar je visoko nad povprečjem OECD (40 %) in EU23 (43 %). Višji delež poklicno usmerjenih diplomantov višjega sekundarnega izobraževanja kot v Sloveniji so zabeležili le na Slovaškem in v Avstriji. (Tabela B 3.1).

Delež delovno aktivnih mladih odraslih, starih 25–34 let, z najvišjo doseženo srednješolsko izobrazbo je bil leta 2018 enak deležu njihovih vrstnikov s terciarno izobrazbo in je v obeh primerih znašal 85 %. V povprečju je bilo delovno aktivnih mladih z višje sekundarno izobrazbo ali posekundarno neterciarno izobrazbo v OECD 78 %, v EU23 pa 79 %, pri tistih s terciarno izobrazbo je odstotek delovno aktivnih mladih v povprečju OECD in EU23 (84 %) primerljiv s slovenskim (Tabela A3.2). Pri mladih torej raven izobrazbe v Sloveniji ni imela enakega vpliva na delovno aktivnost, kot je značilno za prostor OECD in tudi sicer za celotno populacijo v Sloveniji (24–65 let), v kateri so v bistveno večjem deležu zaposleni tisti, ki so dosegli terciarno izobrazbo (Tabela A3.1).

Za diplomante srednješolskega izobraževanja v Sloveniji je značilno tudi, da se v veliki meri vpišejo v terciarno izobraževanje. Neposredno po zaključku srednješolskega izobraževanja se je v programe 1. stopnje vpisalo 64 % diplomantov srednješolskega strokovnega izobraževanja in 80 % diplomantov gimnazijskih programov (Slika B4.a).

Vse bolj izobraženi

Delež terciarno izobraženih mlajših odraslih, starih 25–34 let, se je v Sloveniji povečal s 30 % v letu 2008 na 41 % v 2018, vendar je bil še vedno pod povprečjem OECD (44 %) in EU23 (43 %). (Tabela A1.2) V vrh OECD se Slovenija umešča po deležu doktorantov. V populaciji mlajših odraslih jih je leta 2018 imelo 5,3 % doktorat znanosti ali primerljivo raven izobrazbe. Med odraslimi, starimi 25–64 let, je bilo takih 3,8 %. V OECD in EU23 pa je imelo tovrstno izobrazbo v povprečju 0,8 mlajših odraslih in 1,1 % 25–64-letnikov (Sliki A1.3 in B7.1).

Za Slovenijo je značilen tudi večji osip iz terciarnega izobraževanja kot v državah, ki so posredovale podatke za letošnje izdajo EAG. Po podatkih EAG leta 2017 v Sloveniji 20 % študentov v drugem letu po vpisu na študijski program prve stopnje ni bilo več vključenih v terciarno izobraževanje, v OECD je bilo povprečje 12 %. Tri leta po teoretičnem trajanju programa v Sloveniji ni diplomiralo in ni bilo več vpisanih 40 % študentov, v povprečju za države s podatki je bil ta delež 24 % (Tabela B5.3).

Otroke, učence in dijake največkrat poučujejo ženske, študente moški

V Sloveniji se je delež učiteljev v osnovnih in srednjih šolah, mlajših od 30 let, od leta 2016 do 2017 dvignil za dve odstotni točki in je znašal 7 % (OECD 10 %). Hkrati pa se je enako zmanjšal delež starejših od 50 let in je znašal 36 %, kar je enako kot povprečje OECD. (Tabela D5.1)

V učiteljskem poklicu v Sloveniji do terciarnega izobraževanja so v 2017 še vedno prevladovale ženske. Na predšolski ravni jih je bilo 97 %, enako kot povprečno v državah OECD. Na primarni in nižji sekundarni ravni, torej v osnovnošolskem izobraževanju, je bilo v šolah 88 % učiteljic (OECD 83 % na primarni, 69 % na nižji sekundarni ravni), v srednjih šolah pa 67 % učiteljic (OECD 60 %). Na terciarni ravni so med učitelji prevladovali moški tako v državah OECD kot tudi v Sloveniji, kjer je bilo povprečno 44 oziroma 43 % žensk. Vendar so med učitelji na terciarni ravni, mlajšimi od 30 let, prevladovale ženske, kar 63 % jih je bilo v Sloveniji in 52 % v OECD (Tabeli D5.2 in D5.3).

Po podatkih EAG je leta 2018 imelo višješolsko ali nižjo izobrazbo v Sloveniji 24 % vzgojiteljev v vrtcih ter 22 % učiteljev razrednega pouka in 26 % učiteljev predmetnega pouka v osnovni šoli¹, kar je visok delež glede na druge države, ki so posredovale podatke za primarno in nižjo sekundarno izobraževanje – večji delež na primarni ravni izkazuje le Brazilija, na nižji sekundarni pa nobena izmed držav (Tabela X2.11a – na spletu).

Osnovnošolci malo obveznega in veliko neobveznega pouka

Slovenija sodi med 10 držav, kjer imajo učenci (šolsko leto 2018/19) najmanj obveznega pouka na primarni in nižji sekundarni ravni, kamor v Sloveniji razvrščamo osnovnošolsko izobraževanje (6389 ur v času obveznega izobraževanja, povprečje OECD 7590 ur, EU23 7261 ur). Ob tem smo ena izmed držav z največ neobveznega pouka – 1375 ur, kar predstavlja 17 % ur obveznega pouka v osnovni šoli. Le 8 od 36 držav je posredovalo podatke o neobveznem pouku. Od ostalih držav jih je 15 poročalo, da nimajo podatkov, 21 držav pa, da neobveznega pouka ne ponujajo. V Sloveniji se med neobvezni pouk uvršča dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti in neobvezne izbirne predmete, ne pa tudi podaljšanega bivanja in jutranjega varstva (Tabela D1.1).

Slovenija po obsegu počitnic, ki jih imajo učenci v nižjem sekundarnem izobraževanju, med državami ne izstopa. S 14 tedni se uvršča v sredino, podoben obseg počitnic imajo tudi vrstniki v Avstriji, Grčiji, Italiji, Španiji, na Poljskem, Švedskem in Madžarskem. Največ počitnic imajo po podatkih EAG učenci na Irskem (17,7 tednov), najmanj pa v Mehiki (8,4 tednov), od evropskih držav pa v Švici (9,5 tednov) (Slika D1.a).

Odrasli so pogosto prostovoljci

EAG 2019 prinaša tudi zanimive poudarke o socialnih izidih izobraževanja, kot npr. o socialni povezanosti, ravnovesju med poklicnim in zasebnim življenjem, delovni intenzivnosti in fleksibilnosti, branju knjig in podobno. Iz predstavljenih podatkov izhaja, da dosežena raven izobrazbe vpliva na socialne izide.

Podatki iz statistike Skupnosti o dohodku in življenjskih pogojih (EU-SILC-2015) kažejo, da v Sloveniji odrasli, stari 25–64 let, ne glede na doseženo raven izobrazbe, bolj pogosto od povprečja držav, vključenih v raziskavo, sodelujejo v dejavnostih formalnega neplačanega prostovoljstva, kot npr. v okviru društva, kluba ali organizacije. V Sloveniji je bilo takih 31 %, kar je 6 odstotnih točk več od povprečja vseh držav iz raziskave. Največ je bilo prostovoljcev

¹ Slovenija je za primarno raven posredovala podatke o učiteljih razrednega pouka in za nižjo sekundarno raven o učiteljih predmetnega pouka v osnovnih šolah.

s terciarno (v Sloveniji 39 %, povprečje držav 31 %), najmanj pa z manj kot srednješolsko izobrazbo (v Sloveniji 19 %, povprečje držav 15 %).

Slovenski odrasli ne odstopajo bistveno od povprečja držav iz raziskave glede vključenosti v kulturne ali športne dejavnosti, obstoja osebe, ki jo lahko prosijo za pomoč, in druženja s prijatelji. Jih pa manjši delež poroča o vsakodnevni aktivnosti na družbenih omrežjih. V Sloveniji je 19 % odraslih uporabljalo družbena omrežja, medtem ko je povprečje v državah iz raziskave 30 %. Za terciarno izobražene je v Sloveniji vrednost 22 %, povprečje pa 36 % (Tabela A6.1).

Večji delež terciarno izobraženih odraslih kot tistih, ki dosegajo nižje ravni izobrazbe, vsaj enkrat tedensko bere knjigo. Po podatkih mednarodne raziskave o kompetencah odraslih PIAAC (2012 in 2015) v Sloveniji med vsemi terciarno izobraženimi, starimi 25–64 let, vsak teden bere 42 % odraslih, v OECD državah pa povprečno 49 %. Medtem ko bere knjigo vsak teden le slaba petina srednješolsko izobraženih v Sloveniji in dobra tretjina v državah OECD. Bolj pogosto berejo ženske, odrasli nad 45 let in bolj izobraženi (Tabela A6.a – na spletu).